

سوالات درس پنجم

۱. در دوران مغولان و تیموریان تصوف و تشیع در پیوند باهم گسترش یافتند. در مورد هر کدام کوتاه

و واضح بنویسید.

۲. مهم‌ترین اقدام شاه اسماعیل صفوی چه بود و چه پیامدهایی داشت؟

۳. شاه‌تیماسب صفوی چگونه توانست حکومت صفوی را تثبیت و تحکیم بخشد؟

۴. به کدام دلایل در آغاز پادشاهی شاه‌عباس اول اوضاع داخلی و خارجی ایران به شدت نابسامان بود؟

۵. شاه‌عباس اول برای تقویت قدرت سیاسی و نظامی و کاهش سرکشی‌های قزلباش‌ها چه کرد؟

۶. شاه‌عباس پس از پایان دادن سرکشی‌های قزلباش با دشمن شرقی (ازبک‌ها) و غربی (عثمانی‌ها)

چگونه برخورد کرد؟

۷. بیرون راندن پرتغالی‌ها از خلیج فارس چگونه صورت گرفت؟

۸. عواملی که نقش به‌سزایی در توسعه روابط صفویان با اروپاییان داشت را نام ببرید.

۹. شاه‌عباس با چه انگیزه‌ای به دولت‌های اروپایی اجازه تجارت در خلیج فارس داد؟ در ضمن یکی از

منابع عمده درآمد خزانه سلطنتی را در دوره شاه‌عباس بنویسید.

۱۰. نقش زنان در عصر صفوی از تأسیس مراکز آموزشی چگونه بود؟ دو مدرسه معروف عصر صفوی را

نام ببرید.

۱۱. دو نفر از فقهای بزرگ عصر صفوی را نام ببرید و مهم‌ترین اثر حدیثی فاخر آن دوره را نام ببرید.

۱۲. درباره شاخص‌ترین چهره فلسفی دوره صفوی کوتاه بنویسید.

۱۳. دو نمونه از مساجد عصر صفوی و شیوه معماری و تفاوت‌های آن دو را ذکر کنید.

۱۴. در رابطه با کمال‌الدین بهزاد و مکتب تبریز شرحی کوتاه بنویسید.

«پاسخ سوالات مطروحه در س پنجم»

(س ۱) ۱-۱: در دوره مغولان و تیموریان فعالیت طریقت‌های صوفیانه در ایران به طور چشمگیری

افزایش یافت. گرایش مردم به مشایخ و رهبران طریقت‌های صوفیانه بیشتر شد.

۱-۲: مذهب شیعه با آغاز ورود اسلام به سرزمین ما راه یافته بود. پس از سقوط خلافت عباسی به طور

عمومی گسترش یافت. به گونه‌ای که در سده‌های هشتم و نهم هـ-ق شیعیان در مناطقی از ایران به حکومت

رسیدند. (در این زمینه به خلاصه درس ۴ دوره مسلمانی مغولان مراجعه کنید.

(س ۲) ۲-۱: رسمی کردن مذهب شیعه دوازده امامی (امامیه) پیامدها

الف: نخست اینکه بسیاری از شیعیان در خدمت دولت صفوی قرار گرفتند و در سایه این دولت

متشکل - منسجم و متحد شدند.

ب: این اقدام سبب تمایز آشکار ایران از همسایگان مسلمان خود به ویژه امپراتوری عثمانی در غرب و

ازبکان و گورکانیان در شرق شد.

(س ۳) ۳-۱: الف: به سرکشی قزلباش‌ها خاتمه داد ب: ازبکان را شکست داد و از خراسان

عقب راند

ج: با اتخاذ تدابیر مناسب تهاجمات ارتش عثمانی را به خاک ایران قطع کرد.

(س ۴) ۴-۱: الف: از یک سو قزلباش به جان هم افتادند و شاه را بازیچه اهداف و اغراض طایفه

و ایل خود قرار دادند.

ب: از سوئی دیگر ارتش عثمانی مناطق وسیعی از خاک ایران را اشغال کرده بود. در شرق نیز ولایت خراسان هدف تهاجم و تخریب شدید ازبکان قرار گرفت.

(س ۵) ۵-۱: اقدام به ایجاد سپاهی دائمی و حرفه‌ای کرد که کاملاً مطیع و وفادار به شخص او

بودند.

۵-۲: بیشتر افراد این سپاه از میان جوانان گرجی-ارمنی و چرکی تازه مسلمان برگزیده شدند.

(س ۶) چون درگیری هم زمان با ازبکان و ارتش قدرتمند عثمانی احتمال موفقیت را کاهش می‌داد.

۶-۱: ابتدا با عثمانی صلح کرد. به خراسان لشکر کشید و با وارد آوردن ضربه‌ای سنگین بر ازبکان آنان

را عقب راند.

۶-۲: سپس برق آسا سپاه صفوی را به آذربایجان برد و با حمله‌ای غافلگیرانه نیروی عثمانی را شکست

داد و مناطق اشغالی غرب ایران را آزاد کرد و علاوه بر آن عراق و عتبات عالیات را به قلمرو دولت صفوی

افزود.

(س ۷) ۷-۱: ایران در آن زمان فاقد نیروی دریائی بود.

۷-۲: سپاه صفوی با کمک کشتی‌های انگلیسی توانست سواحل و جزایر ایرانی را که بیش از یک قرن

در اشغال پرتغالیها بود آزاد کند.

(س ۸) ۸-۱: تهاجم ارتش عثمانی به اروپا، کشورهای اروپائی را بر آن داشت که در پی دوستی

با رقیبان و دشمنان امپراتوری عثمانی برآیند.

۸-۲: انگیزه و اهداف اقتصادی و تجاری بود.

(س ۹) ۹-۱: شاه عباس با انگیریه بهره برداری از دانش نظامی و فنی اروپائیان و نیز به منظور

توسعه تجارت خارجی کوشید تا مناسبات دوستانه‌ای با کشورهای اروپائی برقرار کند.

۹-۲: تجارت ابریشم بود که توسط تجار ارمنی انجام می‌شد. تجار اروپائی و کمپانی‌های مختلف هند

شرقی بیشترین مشتری اصلی ابریشم ایران بودند.

(س ۱۰) ۱۰-۱: پاره‌ای از وقف نامه‌های عصر صفوی نشان می‌دهد که زنان ثروتمند بخش زیادی از

ثروت خود را وقف اداره مدرسه‌های اصفهان کردند.

۱۰-۲: مدرسه چهار باغ مشهور به مدرسه مادرشاه و مدرسه شیخ لطف الله.

(س ۱۱) ۱۱-۱: محمد تقی مجلسی فقیه و محدث و مؤلف کتابهای مهمی دز حدیث و فقه و فرزند

دانشمندش محمد باقر مجلسی صاحب دایره المعارف بزرگ حدیثی به نام «بحار الانوار»

(س ۱۲) ۱۲-۱: صد الدین محمد بن قوام شیرازی معروف به صدر المتألهین (ملاصدرا) بود. او

شاگرد شیخ بهائی و میرداماد بود او مؤسس مکتب فلسفی (حکمت متعالیه) است.

۱۲-۳: ملاصدرا میراث گرانددر چهار جریان فکری بزرگ اسلامی یعنی فلسفه «مشاء - اشراق - کلام و

عرفان» را به هم در آمیخت و نظام فلسفی نوینی را به وجود آورد.

(س ۱۳) ۱۳-۱: مسجد جامع عباسی (مسجد امام) که یکی از زیباترین و مهمترین مساجدی است

که در عصر شاه عباس به عنوان بخشی از میدان نقش جهان طراحی و ساخته شده است.

۱۳-۲: ویژگی این مسجد هماهنگی در رنگ‌ها - نقش‌های کاشی‌ها - طراحی و معماری بی نظیر. این

مسجد را یکی از مجموعه‌های عالی عصر صفوی بدل کرده است.

۱۳-۳: مسجد شیخ لطف الله از لحاظ وسعت و ابعاد کوچکتر از مسجد جامع عباسی است. اما از نظر

فن معماری و زیبا شناسی از آثار بی نظیر معماری ایران به شمار می‌رود.

۱۳-۴: ویژگی شاخص هر دو مسجد کاشی‌های هنرمندانه‌ای است که تحسین و شگفتی هر بیننده‌ای

را بر می‌انگیزد.

(س ۱۴) ۱-۱۴: شاه اسماعیل با فتح هرات کمال الدین بهزاد یکی از نوابغ هنر نقاشی دربار

تیموری را با خود به تبریز آورد.

۱۴-۲: کمال الدین بهزاد به ریاست کتابخانه دربار تبریز منصوب شد. در این کتابخانه کارگاهی وجود

داشت که کتابهای بسیار زیبایی در آنجا تهیه می‌شد.

۱۴-۳: بهزاد و شاگردانش با خلق آثاری بی نظیر و ترکیب مکتب هرات با عناصر جدیدی به نام

«مکتب تبریز» پایه گذاری شد.